

I. óra: Bevezetés, ráhangolódás

Cél: az eredményes tanulási folyamathoz szükséges bizalmi légkör megteremtés, a csoport együttműködésének fejlesztése

Módszer, munkaforma: névtanulás, szimuláció

II. óra: Szabályok

Cél: a „jó” szabály kritériumainak megfogalmazása, az iskolai szabályok elemzése

Módszer, munkaforma: csoportos döntéshozatal, vita, listakészítés, elemzés

III. óra: Normaszegés, büntetés

Cél: a büntetés funkcióinak megtárgyalása, a tények ismeretének fontossága, a rehabilitációs és resztoratív megközelítések népszerűsítése

Módszer, munkaforma: ötletroham, szituációs játék, csoportos döntéshozatal

IV. óra: Társadalmi egyenlőtlenségek, rétegződés

Cél: a társadalmi egyenlőtlenségek modellezése, a diszkrimináció és az esélyteremtés szembeállítása

Módszer, munkaforma: társasjáték

V. óra: Szociális jogok

Cél: szociális jogok megismerése, az állami szociálpolitika legalapvetőbb kérdéseinek körbejárása

Módszer, munkaforma: szimuláció, állásfoglalás, vita

VI. óra: Társadalmi felelősség

Cél: egy konkrét társadalmi ügy elemzése, az iskolai közösségi szolgálat értékelése, mint a társadalmi felelősségvállalás egy megjelenése

Módszer, munkaforma: beszélgetés, elemzés, prezentáció, vita, world café

VII. óra: Aktív állampolgárság

Cél: a cselekvő, felelős állampolgári attitűdök megerősítése, ügyek azonosítása, megoldások keresése

Módszer, munkaforma: ötletelés, listakészítés, vita,

VIII. óra: Zárás

Cél: a folyamat összegzése és értékelése

Módszer, munkaforma: prezentáció, rangsorolás

I. óra: Bevezetés, ráhangolódás

Gyakorlat neve: Igaz/hamis¹

Célok: Névtanulás, bizalmi légkör megteremtése

Eszközök: -

Összefoglaló: A közös munka csak úgy elképzelhető, ha néven tudjuk szólítani egymást. Erre akkor is szükséges időt szánnunk, ha a csoport/osztály tagjai ismerik már egymást, de a facilitátor nem. Minden résztvevő bemutatkozik

Létszám: Bármekkora

Idő: 25 perc

Lépések:

1. Kérjünk meg egy bátor, önként jelentkező diákot, hogy mutatkozzon be, mondja el a teljes nevét, azt ahogy szeretné, hogy szólítsuk, valamint mondjon magáról egy állítást, amiről a csoportnak és/vagy a facilitátornak kell megtippelni, hogy igaz-e. Ezzel a módszerrel mindenki bemutatkozik, körbe haladva.
2. Iktassunk be 4-5 emberenként egy gyakorló kört, amikor átismételjük az eddig elhangzott neveket.

* * *

Gyakorlat neve: A Híd²

Célok: A csoport együttműködésének fejlesztése, sikerélmény biztosítása

Eszközök: Eggyel több szék, mint ahány résztvevő van

Összefoglaló: A diákoknak egy szék kígyón kell eljutni a terem egyik végéből a másikba, úgy hogy mindenkinek a székeken kell állni, aki leesik, az kiesik.

Létszám: Bármekkora, 24 fő felett két csoportban dolgozzunk

Idő: 20 perc

Lépések:

1. A szék kígyónak nagyobb helyre van szüksége, ezért a padokat vagy középre kell rendeznünk, hogy legyen hely körülöttük, vagy a terem egyik oldalába, hogy mellettük tudjunk kígyózni.
2. A székeket sorba rakjuk egymás mellé, a diákok felállnak rájuk (mindenki egyre), az üres szék a sor végén van. Mondjuk el, hogy ezt a szék kígyót kell megmozgatniuk és eljutni vele A-ból B-be (ezt a termet ismerve döntsük el, hogy sarokból sarokba, vagy mondjuk két kört kell megtenni).
3. A kígyóval úgy lehet haladni, hogy a hátul lévő üres széket, el kell adogatni a sor elejére és akkor mindenki egyet előre tud lépni. Ekkor újra elkezdődik a székadogatás és így tud haladni a kígyó. Ha valaki leugrik, lecsúszik a székről, akkor kiesett a játékból és így már két széket kell mozgatni a csapatnak. Ha a szék esik ki a kezekből, akkor sem lehet elhagyni a pozíciót, illetve, ha máshogy nem érik el akkor valakinek fel kell áldoznia magát a csapatból és leszállni, ezzel kiesik a játékból, de visszaadhatja a széket.

II. óra: Szabályok

Gyakorlat neve: Jó szabály – rossz szabály³

Célok: A „jó” szabály kritériumainak megfogalmazása

Eszközök: Tábla, írószer

Összefoglaló: Egy képzeletbeli iskola szabályzatáról kell döntést hozni, majd ezekből a tapasztalatokból kiindulva megfogalmazni a „jó” szabály kritériumait.

Létszám: Bármekkora

Idő: 30 perc

Lépések:

1. Mondjuk el a csoportnak, hogy most egy képzeletbeli iskola szabályrendszerét fogjuk megalkotni. A szabályokról demokratikusan, egyszerű többséggel döntünk, ha az osztály nem fogad el egy szabályt, akkor lehet hozzá módosítást benyújtani és akkor újra szavazunk róla.
2. A szabály ötletekkel tételenként haladunk, ismertetjük őket, meghallgatunk véleményeket, majd szavazásra bocsájtjuk. Lehetséges szabály javaslatok:
Tilos a házi feladat.
Tilos az erőszakoskodás (bullying).
A diákoknak fizetniük kell azért, hogy iskolába járhassanak.
Tilos rágógumizni az iskolában.
A diákoknak minden tanárukat szeretniük kell.
A diákok választhatnak, hogy mely órákra mennek be.
Az idősebb tanároknak legyen könnyített az órarendjük.
Tilos a mobiltelefon az iskolában.
3. A szavazás végeztével minden szabály szerepel a táblán, az elfogadottak, a töröltek (áthúzva) és a módosítottak is. Tartsunk egy gyors ötletrohamot, hogy milyen szempontok döntik el, hogy egy szabály jó-e, ebben segítenek a vitában korábban elhangzott érvek. Sokféle kritérium fogalmazódhat meg, a következőkre mindenképp erősítsünk rá, vagy hozzuk be őket: egyenlőség, hasznosság, kikényszeríthetőség, egyszerűség

* * *

Gyakorlat neve: Házi rend

Célok: Az iskolai szabályok elemzése

Eszközök: Házi rend (úgy hogy minden kiscsoportnak jusson egy)

Összefoglaló: A diákok kiscsoportokban elemzik a hatályos Házi rendet, egyrészt abból a szempontból, hogy az előző feladat során alkotott szabályok összeegyeztethetőek-e vele, valamint hogy megfelel-e a „jó” szabály kritériumoknak

Létszám: Bármekkora

Idő: 15 perc

Lépések:

1. Hozzunk létre 4-5 fős kiscsoportokat, akiknek kiosztjuk a hatályos házirend 1-1 példányát.
2. Kérjük meg a diákokat, hogy első lépésben elemezzék, hogy a korábban megalkotott, képzelt iskolai szabályok hogyan viszonyulnak a házirendhez, mi az, amit enged, amit tilt és amiről nem rendelkezik.
3. Második lépésben nézzük meg, hogy a korábban felállított „jó” szabály kritériumoknak megfelel-e az iskola házirendje. Közös beszélgetésben tárgyaljuk meg, hogy a csoportok mire jutottak.

III. óra: Normaszegés, büntetés

Gyakorlat neve: Ítélezzünk⁴

Célok: A büntetés funkcióinak megtárgyalása, a tények ismeretének fontossága, a rehabilitációs és resztoratív megközelítések népszerűsítése

Eszközök: Laci és Tamás története (7 pld.), további információk (1 pld. mindegyikből) (1. Melléklet)

Összefoglaló: A diákoknak egy iskolai verekedés kapcsán kell ítéletet alkotniuk, egyrészt arról, hogy mely szereplők érdemelnek büntetést, másrészt, hogy milyen mértékű legyen ez. A játék során további, egymástól eltérő információkat kapnak, melyek árnyalják az összképet.

Létszám: Bármekkora

Idő: 45 perc

Lépések:

1. A gyakorlatot ötletrohammal kezdjük, összeszedjük a táblán, hogy melyek a büntetés funkciói, miért büntetünk meg valakit. Itt egyaránt elhangozhatnak a büntetést kiváltó okok és a büntetéstől várt eredmények.
2. Megkérjük a diákokat, hogy alakítsanak 7 kisebb csoportot. Minden csoport megkapja Laci és Tamás történetének a leírását. A sztori elolvasása után el kell dönteniük, hogy milyen büntetést kapjon Tamás. A kiszabott retorziókat a csapatok prezentálják indoklással, ezt a táblán jegyzeteljük.
3. Ezután minden csapat kap egyet, a további információk közül. Újra van idejük, akár felülbírálni, akár helyben hagyni korábbi véleményüket, illetve további szereplők számára büntetést megfogalmazni. A csapatok újra prezentálják döntéseiket. Közösen nézzük meg, hogy a meghozott ítéletek, a büntetés mely általunk, az ötletrohamban megfogalmazott funkciójához kapcsolódnak.
4. A feldolgozás során beszéljünk arról, hogy ki hogy érzi magát, nehéz volt-e az ítélezés, mennyire gondolják reálisnak a kiszabott tételeket. Mit gondolnak arról, hogy mi történik Lacival és Tamással a büntetés hatására, ez mennyire találkozik az ő saját és a társadalom érdekeivel. Hozzuk be a büntetés miértjének 3 fő alapelvét (amelyek általában keverednek egy-egy ítéletben): megtorlás (alapja a felelősségvállalás a tettért), elrettentés (elriasztással a bűn megelőzése), rehabilitáció (az elkövetőnek inkább segítségre van szüksége).
5. Ha van még időnk, akkor megnézhetjük, hogy az Egyezmény a Gyermek Jogairól és magyar Büntetőtörvénykönyv mit mond egy ilyen eset kapcsán. Az Egyezmény azt mondja, hogy szabadságvesztés csak legvégső eszközként legyen kiszabható gyerekek esetén, a büntetés célja pedig főként az elkövető személyiségének fejlesztése, a társadalomba való beilleszkedésének támogatása és lehetőleg nem intézményi elhelyezése.

A hatályos (2016. április) magyar Btk. alapján, Tamás cselekedete súlyos testi sértésnek minősül, amely maradandó egészségkárosodást okozott, ez abba a kategóriába tartozik, ami 12 éves kortól büntethető (ezek kiemelt bűncselekmények, egyébként a büntethetőség korhatára 14 év) és 1-től 5 évig terjedő szabadságvesztés a büntetési tétele. Érdemes megkérdezni a diákok véleményét, hogy mit gondolnak erről a két eltérő megközelítésről.

IV. óra: Társadalmi egyenlőtlenségek, rétegződés

Gyakorlat neve: Győztesek és vesztesek⁵

Célok: A társadalmi egyenlőtlenségek modellezése, a diszkrimináció és az esélyteremtés szembeállítása

Eszközök: Játéktábla,⁶ induló instrukciók, dobókockák (minden csapatnak), bábuk (minden résztvevőnek)

Összefoglaló: A diákok kiscsoportokban társasjátékot játszanak, aminek az a különlegessége, hogy vannak mezők, amelyekre lépve meg lehet változtatni a szabályokat, illetve az induló instrukcióknak köszönhetően, a játékosok nem egyenlő esélyekkel vesznek részt a versengésben.

Létszám: Bármekkora

Idő: 45 perc

Lépések:

1. Szervezzük a diákokat 4-5 fős csoportokba és mondjuk el nekik, hogy társasjátékozni fognak. Osszuk ki a játéktáblákat, a kockákat és a bábukat.
2. Ismertessük a játék szabályait. Átlagos, kockadobós társasjátékról van szó, aki hatost dob újra dobhat, aki felfelé mutató hüvelykujjra lép (zöld), az még egyet előre mehet, aki lefelé mutatóra (piros) az pedig hátra. Az izzó/égő szimbólumokra lépve a játékos megváltoztathatja a szabályokat, de nem zárhatja ki a többieket a játékból, nem állíthat meg valakit teljesen és nem vethet véget a játéknak. Aki beér a célba, az díjat (csoki, cukor) kap. A játék ezentúl, még induló instrukciókat is tartalmaz, ezeket a játékosok véletlenszerűen kapják meg és jelentheti azt, hogy minden körben kétszer dobhatnak és eldönthetik melyik értéket lépik le, de jelentheti azt is, hogy minden második körből kimaradnak, vagy csak a dobott érték felét mozoghatják.
3. Minden csapat elkezd a játékot és addig játszanak, amíg nincs győztes, előfordult már, hogy volt csoport, aki nem tudta befejezni a játékot, nem lett nyertes a foglalkozás végéig.
4. A feldolgozásban megnézzük, hogy melyik meccs, hogy alakult, melyik induló instrukcióval rendelkező játékos nyert, melyik maradt le, milyen stratégiát követtek a diákok a szabályváltoztatások során (önmaguk előnyhöz juttatása, többieknek hátrány okozása, vagy mindkettő). Kérdezzük meg, hogy mi történt a díjjal, ebben is többféle megoldás szokott születni. Kérjük meg a diákokat, mondják el, hogy érzik magukat a játék után, mire számítottak, mennyire elégedettek a kimenetellel. Próbáljunk meg közösen elvonatkoztatni a játékról és a társadalmi rétegződésre, mobilitásra kivetíteni a tapasztalatokat. Gondoljuk végig, milyen hátrányt jelenthet egy-egy tulajdonság, mennyire befolyásolja esélyeinket a boldogulásban, miért van szükség arra, hogy egy társadalom foglalkozzon az esélyegyenlőség kérdésével, hogy tegyen esélyteremtő lépéseket.
5. Zárásként, vagy otthoni feladatként javaslom Szirmai Márton Minimál⁷ című kisfilmjét.

V. óra: Szociális jogok

Gyakorlat neve: Méltóságföld⁸

Célok: A szociális jogok megismerése, az állami szociálpolitika legalapvetőbb kérdéseinek körbejárása

Eszközök: Pontozótábla,⁹ papír, tollak

Összefoglaló:

Létszám: Bármekkora

Idő: 45 perc

Lépések:

1. Elmondjuk a résztvevőknek, hogy a következő gyakorlat egy vita lesz arról, hogy szerintük hogyan kellene a szociális jogokat biztosítani, a szociális hálót alakítani, milyen elvek mentén kellene a segélyezést, támogatásokat bonyolítani. Ezeket az elvi kérdéseket, konkrét példákon keresztül fogjuk megközelíteni. Mondjuk el, hogy témánként fogunk haladni (pl.: lakhatás, egészségügy, oktatás), minden témán belül 3 intézkedési lehetőség van, ezek közül kell egyet kiválasztani.
2. Az egyes intézkedéseket 1-1 sarok jelöli a teremben, elsődleges az elfoglalt pozícióval jelzik egymásnak a véleményüket a diákok. Ezután következik a vita, amikor minden csoportból meghallgatunk érveket, hogy miért az övék a jó megoldás, vagy miért nem a többieké. Eközben van még lehetőség helyet változtatni. A vita szakasz lezárultával, a facilitátor elmondja, hogy melyik intézkedés, mennyire terheli meg az ország költségvetését, ezt pontokkal fejezzük ki 1-től 3-ig. A játékosokat megkérjük, hogy vezessék saját pontjaikat.
3. A 7 témacsomag befejezése után, megkérjük a játékosokat, hogy összesítsék pontjaikat. A pontozótáblán jelzett ponthatárok megmutatják, hogy nagyon általánosan, nagyon körülbelül, milyen politikai irányzathoz, eszmerendszerhez gondolkodtak a hasonlóan a gyakorlatban (ez inkább érdekesség, nem annyira fontos tanulási cél).
4. A feldolgozás során kérdezzük meg, kit hogy érintett a feladat, a felhozott témák, a saját és mások véleménye. Beszéljünk olyan dilemmákról, mint az egyén felelőssége a sorsában, az öngondoskodás, vagy, hogy mi az igazságos, ha a rászorulóknak adunk, vagy mindenkinek. Kérdezzük meg, mit gondolnak a diákok, miért kell (vagy nem kell) egy társadalomnak szociális hálót fenntartania, mennyire fontos a szociális jogok biztosítása az állampolgárok számára. Ennek kapcsán visszatérhetünk gondolatban az előző órához, az esélyteremtéshez, a javakhoz való hozzáféréshez és ahhoz, hogy ki alkotja meg a társadalmi szabályokat.

VI. óra: Társadalmi felelősség

Gyakorlat neve: Kinek a gondja?¹⁰

Célok: Egy konkrét társadalmi ügy elemzése

Eszközök: A CKP 12 pontja,¹¹ papír, tollak

Összefoglaló: Az országos pedagógus megmozdulások során, a Civil Közoktatási Platform által készített, 12 pont problémái közül dolgoznak fel a diákok néhányat, kiscsoportokban. Konkrét problémákat azonosítanak és az abban érintett szereplőket.

Létszám: Bármekkora

Idő: 20 perc

Lépések:

1. Kérdezzük meg röviden, hogy mit tudnak a diákok a 2015/2016-os országos tanár megmozdulásokról, azok okairól, eseményeiről (tüntetés, sztrájk), szimbólumairól (kockásing). Tudjuk meg, hogy hallottak-e a Civil Közoktatási Platformról, ha nem, akkor röviden mutassuk be, mindenképp kiemelve az alulról jövő jellegét (egyszerű emberek és nem politikusok kezdeményezése) és a valódi szakmai párbeszéd fontosságát.
2. Alakítsunk 4-5 fős csoportokat és minden csoportnak adjuk oda, a CKP 12 pontjának egy-egy, általunk választott részletét. Ezzel minden facilitátor maga döntheti el, hogy a közoktatás mely probléma területére fókuszál, akár megteheti azt is, hogy minden csapatnak ugyanazt a részt adja, így össze is lehet hasonlítani az eredményeket. A diákok első feladata, hogy konkrét, 1-2 szóban megfogalmazható problémákat azonosítsanak a szakmai szövegben.
3. Ha megvan a problémák azonosítása, akkor kérjük meg őket, hogy gondolják végig, kik az érintettek a történetben, kik azok a szereplők, akik valamilyen módon kapcsolatban vannak az ügyel. Ezután a csoporttagok súlyozzák, hogy ki mennyi felelősséggel rendelkezik a problémában. Minden diák annyi pontot oszthat szét a szereplők között, ahány szereplőt azonosított a csoport, nem kötelező mindenkinek pontot adni, elképzelhető, hogy egy szereplő 2-3 pontot kap, míg egy másik egyet se. A diákok indokolják döntésüket, majd összesítik a csoportban a pontszámokat.
4. A csoportok rövid prezentáció keretében megosztják a közös gondolkodás eredményét, hogy milyen problémát azonosítottak és milyen felelősöket társítottak hozzá.
5. A feldolgozás során arról beszéljünk, hogy a résztvevők azonosították-e a felelősök között a diákságot, illetve gondolkodjunk együtt azon, hogyan lehet az érintett szereplőket rávenni a nagyobb felelősségvállalásra. Érdemes kihangsúlyoznunk, hogy a legnagyobb hatással a saját életünkre vagyunk, így leginkább a saját felelősségünket tudjuk tudatosítani és cselekvésünket ösztönözni.

* * *

Gyakorlat neve: Közösségi szolgálat

Célok: Az iskolai közösségi szolgálat értékelése, mint a társadalmi felelősségvállalás egy megjelenése

Eszközök: Papír, toll

Összefoglaló:

Létszám: Bármekkora

Idő: 25 perc

Lépések:

1. Kezdünk egy szabad asszociációs körrel, amikor mindenki elmondja az első dolgot, ami eszébe jut a közösségi szolgálatról, az elhangzottakat rögzíthetjük a táblán.
2. Ezután alakítsunk 4-6 fős kiscsoportokat, akik a saját tapasztalataikból kiindulva, értékelik a közösségi szolgálat intézményét. Kérjük minden csoportból egy valakit, hogy váljon az induló témájuk gazdájává. A csoportoknak különböző fókusz területek adjunk, ezek lehetnek: tanulás (én miben fejlődtem a szolgálat során), hasznosság (mennyire volt értelme, közösségi haszna az önkéntes tevékenységnek), szervezethez (mennyire volt könnyű/nehéz fogadó helyet találni, kaptunk-e támogatást az iskolában), láthatóság (érezhető-e a nyilvánosság számára a közösségi munka), stb. Annyi témát érdemes választani, ahány csoporttal fogunk dolgozni.
3. A csoportok a world café módszer szerint dolgoznak, vagyis minden csoport szembekerül minden témával. Az állandóságot a témagazdák jelentik, akkor egyrészt jegyző funkciót látnak el, másrészt ők foglalják össze a gyakorlat végén, az adott téma kapcsán elhangzottakat. Minden csoport azonos időt, 3-5 percet (annak függvényében mennyi időnk van) tölt egy témával, a témagazda röviden összefoglalja nekik miről volt eddig szó nála és ehhez tehetik hozzá saját gondolataikat. Ha minden csoport járt mindenhol, akkor megkérjük a témagazdákat, hogy röviden foglalják össze, a náluk elhangzottakat.
4. A facilitátor zárásként tarthat egy rövid okfejtést arról, hogy az önkéntesség nagyon értékes dolog, még ha a kötelezővé tétele nem is a legjobb megoldás. Az önkéntes tanulhat belőle és közben pedig a közjóért cselekszik, a facilitátor kiemelheti a témagazdák összefoglalóiból azokat az elemeket, amelyek kapcsolódnak ehhez a gondolatmenethez.

VII. óra: Aktív állampolgárság

Gyakorlat neve: Ügyek

Célok: A cselekvő, felelős állampolgári attitűdök megerősítése, ügyek azonosítása

Eszközök: Papír, tollak, tábla, írószerszám

Összefoglaló:

Létszám: Bármekkora

Idő: 20 perc

Lépések:

1. Kérjük meg minden diákot, hogy gondoljon az iskolája egy erősségére és egy gyengeségére, vagy mondhatjuk úgy is, hogy valamire, ami jó és ami rossz az adott suliban. Induljanak ki a mindennapokból, mi az ami zavarja őket és mi az, ami szerintük különlegesen jó az iskolában. Erre adjunk 2-3 percet.
2. Kérjük két önkéntest segítőnek, mindketten az ötletek táblára írásában fognak segíteni, egyikük feladat lesz a pozitív, a másiké a negatív dolgok feljegyzése. A nagyon hasonló gondolatokat nem kell többször leírni, hanem strigulákkal lehet jelezni, hogy többször előkerültek.
3. A felmerült ötleteket próbáljuk témák szerint csoportosítani és próbáljuk közösen ügyekké átfogalmazni őket.

Gyakorlat neve: Keressük a megoldást!

Célok: A cselekvő, felelős állampolgári attitűdök megerősítése, megoldások keresése

Eszközök: Papír, filctollak

Összefoglaló:

Létszám: Bármekkora

Idő: 25 perc

Lépések:

1. Megkérjük a diákokat, hogy alakítsanak 2-4 fős munkacsoportokat. Minden csoport válasszon magának egyet, a közösen megfogalmazott ügyekből, amelyekre közösen kidolgoznak megoldási javaslatokat. Bátorítsuk, hogy mindenki az érdeklődésének megfelelően válasszon témát, nem baj, ha több csoport is ugyanazon dolgozik.
2. Hívjuk fel a figyelmet rá, hogy most elsősorban arra vagyunk kíváncsiak, hogy maguk a diákok mit tudnak tenni egy-egy ügyben, vagyis, ha arra jutnak, hogy a megoldás kulcsa az igazgatónál van, akkor azt kell megtervezniük, hogyan veszik rá az iskolavezetést, hogy lépjen a megoldás irányába. Mondjuk el, hogy a záró órán a csoportok fogják értékelni egymás munkáját, a következő szempontok alapján: megvalósíthatóság, diákok aktivitására alapozás, érthetőség/átláthatóság.
3. Az ötletelés és tervezés során a facilitátor álljon rendelkezésre, ha szükség van rá, figyeljen, hogy elakadta-e valamelyik csapat, ott segítse továbblendíteni a folyamatot, de hagyja a diákokat önállóan dolgozni!

VIII. óra: Zárás

Gyakorlat neve: Ügy prezentáció

Célok: Az előző órán kidolgozott megoldások prezentációja és közös értékelése

Eszközök: -

Összefoglaló: A csoportok prezentálják munkájukat, majd minden másik csoporttól visszajelzést kapnak erre

Létszám: Bármekkora

Idő: 30 perc

Lépések:

1. Kérjük meg az előző órán együttdolgozó csoportokat, hogy újra üljenek össze és röviden beszéljék át az elkészített tervet.
2. A felkészülés után, a csoportok egyesével prezentálják az ügyet, amit választottak és a megoldási javaslatokat, amelyeket kidolgoztak.
3. Minden prezentációt a többi csoportnak értékelni kell, röviden, szóban. Az értékelés szempontjai: megvalósíthatóság, diákok aktivitására alapozás, érthetőség/átláthatóság. Ezután a facilitátor ad további visszajelzéseket.

* * *

Gyakorlat neve: Darts

Célok: A folyamat összefoglalása, értékelése

Eszközök: Papír, filctollak

Összefoglaló: A diákok egy közös ábrán értékelik a folyamatot, mellette szóban is adnak visszajelzést

Létszám: Bármekkora

Idő: 15 perc

Lépések:

1. Mutassuk be a résztvevőknek az értékeléshez használt Darts tábla ábrát, melyet már korábban felrajzoltunk egy flipchartra. A Darts tábla szeletekből áll, mint egy pizza, minden órának van egy szelete, valamint a számunkra fontos kérdéseknek is jut hely, pl.: újszerűség, hasznosság, partnerség, stb. A Darts táblán az is fontos, hogy milyen messze van valami a középponttól. Minél közelebb esik hozzá, annál erősebben jellemző, annál jobb az adott foglalkozás/téma.
2. Kérjük meg a diákokat, hogy értékeljék a folyamatot a Darts tábla segítségével, tegyenek minden szeletbe egy pontot, a véleményüket érzékeltetve a középponttól való távolsággal.
3. Ha ezzel mindenki végzett, csináljunk egy zárókört, ahol mindenki egy szót mond, ami számára leginkább jellemzi a közös folyamatot.

1. Melléklet

Laci és Tamás története

Laci és Tamás mindketten 15 évesek voltak, és ugyanabba az iskolába jártak. Sok éve ismerték már egymást, de sohasem jöttek ki igazán jól egymással. Egyik nap eltűnt Tamás mobiltelefonja, és ő Lacit vádolta azzal, hogy ellopta. Laci tagadta, és azt mondta, hogy Tamás csak irigy rá, mert neki sok barátja van, míg Tamásnak egy sincs. Aznap iskola után összeverekedtek. Tamás kést rántott, holott Laci fegyvertelen volt. A harc közben Tamás úgy megvágta Laci arcát, hogy a fiú egész hátralevő életére sebhelyes maradt.

További információk

1. Tamást nagyon szigorúan nevelték, és az apja rendszeresen verte.
2. Tamás magányos volt az osztályában, senki sem akadt, aki meghallgatta volna a problémáit.
3. Laci valóban ellopta Tamás telefonját, és ő kezdte a verekedést, mert megtudta, hogy Tamás bejelentette a rendőrségen, hogy ellopták a telefonját.
4. Laci volt annak a bandának a vezére, amelyik hónapokon keresztül erőszakoskodott Tamással. Többször megverték, botokkal, láncokkal, vascsővel ütötték Tamást. Tamásnak ettől rémálmai voltak, és félt iskolába járni.
5. Tamás apja rendszeresen azzal kínozza a fiút, hogy túl puhány, és úgy kellene bunyóznia, mint Lacinak.
6. Tamás csak azért rántott kést, hogy távol tartsa magától a támadóit. Nem volt szándékában használni. Még húsz másik fiatal állta körül akkor őket, akik mind harcra heccelték a fiúkat.
7. Két nappal a verekedés előtt egy tanár látta, hogy Tamás kést hoz magával az iskolába, de nem kérdezett semmit.

Jegyzetek

-
- ¹ A gyakorlat eredetije az Amnesty International Magyarország: Te, Én, Mi és az emberi jogok című kiadványban szerepel, Hazudós játék címen (<http://www.amnesty.hu/emberi-jogi-oktatas/te-en-mi-es-az-emberi-jogok>)
 - ² A gyakorlat a Rui Gomes (szerk.): Képzők könyve – Ötletek, segédletek, módszerek és gyakorlatok fiatalok és felnőttek informális, iskolán kívüli interkulturális neveléséhez című kiadványban szerepel, a 186. oldalon (http://www.unp.hu/sites/default/files/imuk/pdf/kepzoek_konyve_2006.pdf)
 - ³ A gyakorlat eredetije a Gollob – Krapf: Demokráciában élni című kiadványban szerepel, a 178. oldalon, Jó törvény – rossz törvény címen (<https://rm.coe.int/1680495560>)
 - ⁴ A gyakorlat eredetije a Gollob – Krapf: Demokráciában élni című kiadványban szerepel, a 183. oldalon, Te vagy a törvényhozó címen (<https://rm.coe.int/1680495560>)
 - ⁵ A gyakorlat eredetije a Pascale Mompoin-Gaillard, Ildikó Lázár (szerk.): TASKs for democracy Pestalozzi series no. 4. című kiadványban szerepel, a 188. oldalon, Change the rules címen (https://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/Pestalozzi4_EN.pdf)
 - ⁶ Játéktábla és induló instrukciók (<https://drive.google.com/file/d/0B8qDOshSvmFbWXE4eW1HNWszQUU/view?usp=sharing>)
 - ⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=xcFykoVtWg0>
 - ⁸ A gyakorlatot az Enter Dignityland játékból kiindulva fejlesztettük (<http://www.coe.int/en/web/enter/enter-dignityland->)
 - ⁹ Pontozótábla (<https://drive.google.com/file/d/0B8qDOshSvmFbZXdtbVh3YzJ0U28/view?usp=sharing>)
 - ¹⁰ A gyakorlat eredetije a Gollob – Krapf: Demokráciában élni című kiadványban szerepel, a 147. oldalon (<https://rm.coe.int/1680495560>)
 - ¹¹ Civil Közoktatási Platform: 12 pont (<http://www.tanitanek.com/tag/12-pont/>) A kiadvány elkészülte óta több olyan dokumentum is készült ami az oktatási rendszer problémáit foglalta össze. A legaktuálisabb talán a Független Diákszékeség 12 pontja (<http://ckp.tanitanek.com/2018/01/19/a-diakok-12-pontja/>)